

УДК [371.134:811(07)]«198»

Віталій Савченко

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТУ
В ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті висвітлено питання використання методу проекту в професійній підготовці вчителя трудового навчання та технологій у вищому педагогічному навчальному закладі. Констатовано, що метод проектів забезпечує можливість встановлення міцних зв'язків між теоретичними знаннями студентів і їх практичною предметно-перетворювальною діяльністю. Охарактеризовано основні типи навчальних проектів студентів, описано вимоги, що ставляться до проектів для забезпечення дієвості цього методу у формуванні у них ключових компетентностей.

Ключові слова: технологія, метод проекту, професійна компетентність, професійна підготовка, вчитель трудового навчання.

The article discusses the use of project method in professional teacher training of labor education and technologies in a higher educational institution. In the article, the author considers the project as a combination of theory and practice, the formulation of a certain intellectual problem and its practical implementation. It is stated that the method of projects provides an opportunity to establish strong links between theoretical knowledge of students and their practical subject-transforming activity. It is describe the main types of educational projects of students, the requirements related to the projects to ensure the effectiveness of this method in the formation of their key competencies.

It was found out the application of the project method for teaching students of the specialty «Secondary education (labor education and technology)» is aimed at socially significant psycho-physical, moral and intellectual development. It strengthens their capacities and abilities, their essential forces and vocation; involvement of students in successful work and the system of universal human values; formation and satisfaction of their activity and cognitive queries and needs; creation of conditions for self-determination, creative expression and continuous education.

The author concluded that designing as a method of training specialists in the technological profile, provides students with practical help in understanding the role of knowledge in life and education, helping to master the cultural patterns of thinking, formulate their mental strategies.

Key words: technology, project method, professional competence, vocational training, specialist of technological profile.

У сучасному світі освіта розглядається як процес, спрямований на розвиток і саморозвиток майбутніх фахівців. Швидко зростаючий потік інформації, розвиток техніки і виробничих технологій вимагає зміни освітньої парадигми: не освіта на все життя, а освіта крізь усе життя. Перехід від індустріального до постіндустріального суспільства призводить до підвищення попиту на творчу особистість, здатну знаходити нестандартні шляхи вирішення існуючих проблем. У зв'язку з цим особливого значення набувають розвиваючі технології, однією з яких є метод проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проектна діяльність у процесі підготовки вчителя трудового навчання та технологій розглядається вченими (І. Малкома [5], О. Карбованець [2], О. Коберник [3], О. Омельчук [8], О. Радченко [8], О. Сидоров [6], М. Смірнов [11], С. Ткачук [12] та ін.) як найважливіший метод успішного формування професійної компетентності майбутніх педагогів.

Вчені вважають, що процес ефективного формування проектних компетенцій майбутніх фахівців можливий при використанні проектного навчання як дидактичної технології та дотриманні ряду педагогічних умов: інтеграції психолого-педагогічних, предметних і методичних знань, створення модельної ситуації, залучення до процесу проектування (зародження ідеї проектної діяльності, розробка задуму проекту і його реалізація), використання різних організаційних форм і методик організації самостійної, освітньої діяльності студентів і її супроводу [5; 9].

Мета статті полягає в аналізі сутності поняття методу проектів у професійній підготовці вчителя трудового навчання та технологій і визначенні основних вимог до проектів та їхніх типів, які доцільно застосовувати у фаховій підготовці.

Метод проектів активно поширюється у всіх освітніх дисциплінах, зокрема і в навчальному курсі «Технологічний практикум», який розвиває креативність і включає дослідний компонент не тільки на евристичному, але і на винахідливому рівні. У закладах вищої педагогічної освіти викладання дисципліни «Технологічний практикум» зорієнтоване переважно на планування алгоритму та технологічну послідовність трудових операцій, що вимагає від студентів прояв самостійності, опрацювання довідкової літератури, застосування технологічних знань у практичній діяльності, аналіз і синтез отриманої інформації.

Як зазначає О. Сидоров, за допомогою методу проектів вдається встановити міцні зв'язки між теоретичними знаннями студентів і їх практичною перетворювальною діяльністю. Гуманістична спрямованість діяльності студентів на основі врахування людських чинників творення створює передумови для формування у студентів таких інтелектуальних якостей особистості, як технічне та логічне мислення, а також рішучість і волю в процесі впровадження власних розробок у навчально-трудова діяльність [6].

Проект, як відомо, – це поєднання теорії та практики, постановка певного розумового завдання і практичне його виконання. Освітні проекти спрямовані на оволодіння різними способами творчої, дослідницької діяльності, духовне та професійне становлення особистості через активні дії й створення суб'єктом власної стратегії навчання.

Метод проектів – це комплексний навчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість виявити самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності [10].

Як зазначає О. Рибіна, «Метод проектів – це педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх використання і здобуття нових (іноді і шляхом самоосвіти)» [9].

Розглядаючи метод проекту у контексті підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій, ми дотримуємося думки С. Гончаренка, який розглядає його в аспекті організації навчання, коли набуваються знання та вміння у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів [1].

Ю. Хотунцев, О. Козина з співавторами під проектом розуміють самостійну творчу роботу, що включає план, який формується і уточнюється протягом періоду виконання проекту. Тематика повинна бути різноманітною і розвивати творче мислення, навички дослідження, уміння інтегрувати знання [13].

Метою методу проектів є створення умов, за яких студенти самостійно й охоче отримують знання з різних джерел, вчать користуватися ними (знаннями) для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань, удосконалюють комунікативні вміння, працюючи в різних групах, розвивають дослідницькі вміння та аналітичне мислення. Виконання проекту передбачає зв'язок з реальним життям, незвичайність форми і самостійність виготовлення, створення матеріалів, що по суті є різними формами документування: анотації, рецензії, анкети, таблиці, каталогу, брошури, статті, стінгазета, творчої виставки.

В основу методу проектів покладено ідею, що виявляє сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати за умови розв'язання тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Результат можна побачити, продумати, використати в реальній практичній діяльності. Тому необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, використовуючи знання з різних галузей, уміння прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів розв'язку, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Результати виконання проектів мають бути «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична – конкретний результат.

У сучасній вузівській практиці використовуються різні педагогічні технології, що забезпечують активізацію творчих здібностей студентів. В

освітній галузі «Технологія» найбільш продуктивними є проектні творчі технології навчання. У процесі проектної діяльності студенти розвивають свій творчий потенціал і засвоюють основні закономірності побудови сучасних технологій. Найбільш ефективними в освітньому сенсі є метод проектів, сучасні методи створення нових технічних і технологічних рішень. До основних вимог організації проектної діяльності студентів належать:

- окреслення конкретної проблеми, розв'язання якої вимагає знань, дослідницької діяльності, критичного всебічного аналізу та пошуку;
- теоретична, практична, пізнавальна значущість очікуваних результатів (наприклад, доповідь на науково-практичній конференції, публікації в наукових виданнях);
- самостійна діяльність студентів (індивідуальна, парна, групова);
- структурування змістової частини проекту із зазначенням поетапних результатів;
- використання системи наукових методів дослідження, яка передбачає певну послідовність дій: визначення об'єкта, предмета, завдань дослідження, окреслення гіпотези дослідження, відбір методів дослідження, збір, систематизація, аналіз інформації, обговорення результатів роботи (презентація, публікація, веб-сторінка, тощо), підбиття підсумків, оформлення та презентація результатів, оцінка проекту, висновки, прогнозування нових проблем дослідження.

Проектне навчання може розглядатися як дидактична система, а метод проектів – як компонент системи, як педагогічна технологія, яка передбачає не тільки інтеграцію знань, а й застосування актуалізованих знань, набуття нових. Для комплексного вирішення завдань навчання використовуються різні методи, в тому числі виконання творчих проектів, метою яких є залучення студентів у процес перетворювальної діяльності від розробки ідеї до її здійснення [7]. З огляду на інтереси студентів, викладач допомагає йому вибрати напрям, мету і зміст навчальної діяльності в зоні найближчого розвитку, шляхи і форми її реалізації, методи аналізу та оцінки результату, вибудувати діяльність по виконанню проекту.

У педагогічній практиці використання методу проектів може цілеспрямовано вирішувати завдання індивідуально-орієнтованої освіти. Дієвість цього методу обумовлена тим, що він дозволяє студентам вибрати діяльність за інтересами, яка відповідає їх здібностям і спрямована на формування у них знань, умінь і навичок. Виконуючи проекти, студенти освоюють алгоритм інноваційної творчої діяльності, навчаються самостійно знаходити і аналізувати інформацію, отримувати і застосовувати знання з різних галузей, заповнювати прогалини, набувати досвіду вирішення творчих завдань.

Як доводить педагогічна теорія і практика, розробляючи і реалізуючи проекти, студенти розвивають навички мислення, пошуку інформації,

аналізу, експериментування, прийняття рішень, самостійної роботи і роботи в групах.

За змістом студентські проекти у процесі вивчення технологічного практикуму можна розподілити на наступні типи:

I тип – дослідницький – це проект, який передбачає ґрунтовно продуману структуру, визначення мети, актуальності дослідження, значення, методів, у тому числі експериментальних і дослідницьких робіт, а також методів опрацювання результатів. Ці проекти сприяють логіці дослідження і структура їх наближена або така ж, як і справжніх наукових досліджень.

II тип – творчі проекти вимагають виділення домінуючого аспекту. У них немає детально проробленої структури спільної діяльності. Структура тільки прогнозується і потім розвивається таким чином, щоб отримати кінцевий результат, який відповідає інтересам учасників проекту.

III тип – інформаційні проекти, спрямовані на збір інформації про процес або якийсь об'єкт. З цією інформацією ознайомлюються учасники проекту, аналізують і узагальнюють факти, які призначені для широкої аудиторії. Так, як і дослідницькі, інформаційні проекти вимагають ґрунтовно продуманої структури, систематичної корекції по ходу роботи.

IV тип – прикладні проекти – відрізняються від інших тим, що результат діяльності їх учасників позначається на самому початку. Цей результат обов'язково орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, створений на основі результатів дослідження, програма дій, рекомендації, які спрямовані на ліквідацію виявлених невідповідностей і т.д.). Даний проект вимагає добре продуманої структури, сценарію всієї діяльності учасників з визначенням їх функцій (оформлення результатів діяльності) та участі кожного учасника в оформленні кінцевого продукту.

Оскільки в основу методу проектів покладено ідею організації доцільної діяльності студентів для реалізації висунутої мети, раціональне поєднання під час розв'язування конкретних проблем теоретичних знань із практичним досвідом студентів, урахування їхніх особистих інтересів і потреб, ми виділили системний, культурологічний, аксіологічний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, дослідницький та технологічний підходи до його застосування.

Системний підхід є провідним у процесі реалізації методу проектів. Він передбачає використання сукупності матеріальних і духовних ресурсів діяльності учасників навчально-виховного процесу на всіх етапах виконання навчального проекту, а також цілісність, взаємообумовленість та взаємозв'язок компонентів процесу.

Культурологічний підхід реалізується шляхом об'єднання під час організації діяльності учасників за методом проектів спеціальних, загально-культурних і психолого-педагогічних складових на основі принципу культуровідповідності та закономірностей розвитку особистості студента.

Аксіологічний – визначає ціннісні основи реалізації методу проєктів – моральні, естетичні, пізнавальні. При цьому головною цінністю є саморозвиток і самореалізація особистості школяра.

Діяльнісний – означає впровадження методу проєктів як особливого способу організації навчання. З точки зору такого підходу домінуючою є цінність розвитку дитини, а діяльність розглядається як засіб формування і розвитку її суб'єктності.

Особистісно зорієнтований підхід забезпечує створення комфортного, безконфліктного й безпечного середовища для особистісного зростання студента, виявлення, розвитку і реалізацію його природного потенціалу. Реалізація цього підходу відбувається шляхом вироблення й засвоєння власного стилю діяльності, що формується на основі індивідуальних особливостей.

Дослідницький – передбачає включення у навчально-виховний процес пошуку, дослідження, творчості.

Технологічний – зумовлює інструментальне управління проєктною діяльністю з боку викладача, а також гарантоване досягнення поставленої навчальної мети.

Таким чином, проєктна діяльність студентів містить деякі риси, притаманні професійній проєктній діяльності, проте має якісно відмітні особливості щодо мотивації, мети та результату, обумовленими її видовими властивостями як певного типу навчальної діяльності.

Крім того, під час використання проєктного методу всі учасники навчально-виховного процесу розв'язують цілу низку різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань. Це сприяє розвитку пізнавальних навичок учнів, формуванню вміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі тощо.

З огляду на вищезазначене, основними вимогами до використання методу проєктів, на наш погляд, є: наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), розв'язання якої потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів; структурування змістової частини проєкту (із зазначенням поетапних результатів); використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження; обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентації, захисту, творчих звітів); збір, систематизація та аналіз отриманих даних; підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація; висновки, висунення нових проблем дослідження.

Тож застосування методу проєкту для навчання студентів спеціальності «Середня освіта (трудове навчання та технології)» спрямоване на соціально значущий психофізичний, моральний та інтелектуальний

розвиток, зміцнення їх задатків і здібностей, їх сутнісних сил і покликання, залучення студентів до успішної трудової діяльності і системи загальнолюдських моральних цінностей; формування і задоволення їх діяльнісних і пізнавальних запитів і потреб; створення умов для самовизначення, творчого самовираження і безперервної освіти.

Таким чином, проектування як метод підготовки спеціалістів технологічного профілю надає студентам практичну допомогу в усвідомленні ролі знань в житті і навчанні, допомагаючи опанувати культурні зразки мислення, формувати свої розумові стратегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. Ц. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Карбованець О. Метод проектів-сучасна педагогічна технологія навчання освітніх закладів різних рівнів / О. Карбованець, Н. Куруц [та ін.] // Науковий вісник Ужгородського нац. університету: Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. – 2008. – Вип. 15. – С. 80–83.
3. Коберник О. М. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід : навч. посіб. / за ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 216 с.
4. Малкова И. Ю. Образовательный потенциал проектирования в высшей школе: компетентностный подход / И. Ю. Малкова // Современные наукоемкие технологии. – 2007. – № 3. – С. 81–85.
5. Межпредметные связи в формировании технического мышления студентов технологического образования / О. В. Сидоров, Е. Б. Петелина, Л. В. Яковлева, А. В. Гоферберг // Инновации и инвестиции. – 2015. – № 5. – С. 178–181.
6. Метод проектов в технологическом образовании школьников: пособие для учителя / М. Б. Павлова, М. И. Гуревич, Дж. Питт, И. А. Сасова. – М. : Вентана – Графф, 2003. – 296 с.
7. Омельчук О. Метод проектів у підготовці вчителів технологій до профільного навчання учнів художньої обробки матеріалів / О. Омельчук, В. Шабага // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 147. – С. 173–177. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2016_147_46/
8. Радченко О. А. Мета і завдання профільного трудового навчання в старшій школі / О. А. Радченко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. – № 1. – С. 24–27.
9. Рыбина О. Проектная деятельность / О. Рыбина // Лучшие страницы педагогической прессы. – 2004. – № 1. – С. 46–49.
10. Селевко Г. К. Образовательные технологии / Г. К. Селевко. – М. : Нар. образование, 1998. – 147 с.

11. Смирнова М. А. Развитие профессиональных компетенций бакалавров в условиях проектного обучения в вузе : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / М. А. Смирнова. – Калининград, 2007. – 24 с.
12. Ткачук С. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів освітньої галузі «Технологія» до викладання художніх ремесел в основній школі / С. Ткачук // Наукові записки Тернопільського нац. пед. університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка, 2007. – № 8. – С. 55–61.
13. Хотунцев Ю. Л. Проекты в школьном курсе «Технология» / Ю. Л. Хотунцев, В. Д. Симоненко, О. А. Козина, Б. И. Орлов, М. Н. Шигонцев // Школа и производство. – 1994. – № 4. – С. 89–93.